

pka

Sammen giver
vi mere tilbage

BERETNING 2017

Ansvarlige investeringer

CVR-nr. 16 26 58 45 · Gentofte Kommune

Indhold

Bæredygtighed og klimafokus forandrer verden	3
Retningslinjer for ansvarlige investeringer	4
Øget åbenhed om aktivt ejerskab	5
Investerer i bæredygtig vækst	6
Klimafokus giver gode afkast	7
Ejendomme bidrager til grøn omstilling	9
Ambitioner 2018	10

Bæredygtighed og klimafokus forandrer verden

Med FN's verdensmål og klimaaftalen fra Paris er der globalt fokus på bæredygtig vækst og bekæmpelse af klimaforandringerne. Den dagsorden arbejder medlemmerne og PKA også sammen om at bidrage til samtidig med, at der skabes gode afkast.

Globalt er den grønne omstilling i fuld gang. I 2017 var investeringer i vedvarende energi på sit næsthøjeste niveau nogensinde, og den teknologiske udvikling driver prisen på vedvarende energi ned. Forventningen er, at energi fra sol og vind vil være på samme prisniveau som fossile energikilder allerede i 2020. Samtidig er bilindustrien under forandring, hvor store bilmærker som Ford, VW og Nissan investerer milliarder i elektriske biler, og Kina har stoppet produktionen af mere end 500 bilmodeller, da de ikke lever op til klimakrav.

I dialog med olie- og gas

Transformationen af energibranchen kommer til at skabe et nyt energimarked. Derfor begyndte PKA i 2017 dialog med udvalgte olie- og gasselskaber for at undersøge, om selskabernes forretning er tilpasset klimamålet i Parisaftalen. Det skal skabe klarhed over, om selskaberne fortsat vil være attraktive investeringer for medlemmerne.

Peter Damgaard Jensen

Adm. direktør i PKA

Gode afkast i vind

I 2017 investerede PKA i sin femte havvindmøllepark, der kommer til at blive verdens største. Med investeringen på tre mia. kr. har PKA nu samlet investeret 12 mia. kr. i havvindmølleparker. Disse investeringer viste igen i 2017 at være gode for medlemmernes pensioner, da de gav et afkast på 15,7%.

Investering i udviklingslande

Med en investering på næsten en mia. kr. i 2017 fortsatte PKA med at investere i udviklingslande. Det er en ny fond etableret i samarbejde med AP Møller Holding og en række andre investorer, der skal bygge og drive infrastrukturprojekter i Afrika og bidrage til bæredygtig vækst og skabe gode afkast.

Større åbenhed

PKA lancerede i 2017 en stemmeplatform, der giver større åbenhed om det aktive ejerskab. Med platformen kan man få overblik over, hvordan PKA bruger sin stemmeret til at sætte ansvarlighed og bæredygtighed på dagsordenen på generalforsamlinger hos børsnoterede selskaber.

Retningslinjer for ansvarlige investeringer

PKA investerer i overensstemmelse med internationale konventioner og principper for selskabers sociale ansvar. Retningslinjerne er vedtaget af bestyrelserne i de tre PKA-pensionskasser og diskuteres løbende med de delegerede.

Investeringer med positiv forskel

PKA har en ambition om, at investeringerne både skaber gode afkast til medlemmerne og gør en positiv forskel for samfundet. PKA har særlig fokus på, at investeringerne understøtter syv af FN's verdensmål.

Aktivt ejerskab

PKA er i løbende dialog med de selskaber, som PKA investerer i, om deres arbejde med ansvarlighed. PKA prioriterer dialog med selskaberne fremfor at sælge ejerandelene og vende ryggen til eventuelle problemer. PKA mener, at det er den bedste vej til at skabe positive forandringer hos selskaberne og dermed større værdi til medlemmernes pensioner og samfundet generelt.

FN Global Compact

PKA investerer i overensstemmelse med FN's Global Compacts principper for samfundsansvar og bæredygtighed. Principperne er en ramme for selskabers arbejde med ansvarlighed og adresserer bl.a. menneskerettigheder, korruption samt miljø og klima.

Tobaksrestriktion

PKA investerer ikke i tobaksselskaber og har ekskluderet 29 tobaksselskaber.

Våbenrestriktion

PKA investerer ikke i selskaber, der producerer våben hørende under internationale konventioner

for kontroversielle våben som fx klyngebomber og kemiske våben. Restriktionen gælder også for underleverandører, der leverer komponenter, service eller udvikling, der er specielt udviklet til kontroversielle våben. PKA har ekskluderet 40 af disse selskaber.

Kulrestriktion

PKA investerer ikke i selskaber, hvor over 90% af forretningen er baseret på kulaktiviteter. PKA har ekskluderet 40 selskaber på den baggrund.

Skattepolitik

PKA investerer ansvarligt - dette inkluderer også skatteområdet. PKA mener, at selskaber med en ansvarlig skattepolitik vil skabe det bedste langsigtede afkast, og derfor har PKA en klar skattepolitik, der gælder for alle investeringer.

- PKA's tilrettelæggelse af investeringer og skattestruktur skal sikre, at PKA's ageren er i overensstemmelse med national lovgivning i de lande, hvor PKA investerer
- Skattepligten af PKA's investeringer kun foretages i lande, hvor der er en international anerkendt lovgivning eller praksis for skatter, regnskabsaflæggelse, selskabsret og transparens
- PKA agerer med fuld åbenhed i forhold til skattemyndigheder og andre offentlige myndigheder

Hertil tilrettelægger PKA investeringer og skattestruktur med det formål at sikre, at beskatningen af de underliggende fonde og virksomheder sker i tre led:

- De selskaber, som PKA investerer i, betaler selskabsskat i det land, de opererer i
- PKA betaler PAL-skat til den danske stat
- PKA's medlemmer betaler indkomstskat af pensioner fra PKA

Øget åbenhed om aktivt ejerskab

I 2017 lancerede PKA en ny politik for skat samt en ny stemmeplatform, der giver øget åbenhed om stemmeafgivelse på generalforsamlinger.

Det er PKA's overbevisning, at fokus på miljø og klima, sociale forhold og god selskabsledelse bidrager til selskabers langsigtede værdiskabelse og mulighed for at skabe afkast til investorerne. Med aktivt ejerskab arbejder PKA på at integrere ansvarlighed i de ca. 5.000 selskaber, som PKA investerer i.

PKA er løbende i dialog med selskaber for at bidrage til at løse forskellige udfordringer inden for fx arbejdstagerrettigheder eller klima og miljø. Gennem dialog har PKA eksempelvis haft succes med at påvirke selskaber med kulaktiviteter i en mere klimavenlig retning. PKA's strategi er at forblive investor i selskaber og bidrage til udviklingen af selskabernes langsigtede værdiskabelse. I 2017 var PKA i dialog med 594 selskaber i samarbejde med partneren Hermes, der varetager dialogen på vegne af PKA. Udvikler selskaberne sig ikke hensigtsmæssigt over tid, ekskluderes de. I 2017 blev 32 selskaber ekskluderet og sat på negativlisten.

Ny skattepolitik

PKA investerer for at skabe gode afkast til medlemmerne på en ansvarlig måde – dette gælder også inden for skatteområdet. PKA mener, at selskaber med en ansvarlig skattepraksis over tid vil skabe et mere stabilt afkast til investorer. I en årrække har PKA arbejdet med skattespørgsmål og screener selskaber, der har udfordringer med skat. For at sikre ensartethed har PKA vedtaget en ny skattepolitik, der omfatter alle investeringer. Skattepolitikken er en del af PKA's retningslinjer for ansvarlige investeringer.

Skattepolitikken sikrer:

- Overensstemmelse med national lovgivning i de lande, hvor PKA investerer
- Skattepligten af PKA's investeringer foretages kun i lande, hvor der er en international anerkendt lovgivning eller praksis for skatter, regnskabsafklæggelse, selskabsret og transparens
- PKA agerer med fuld åbenhed i forhold til skattemyndigheder og andre offentlige myndigheder

Skattepolitikken sikrer desuden, at der betales skat af PKA's investeringer i tre led:

- De selskaber, som PKA investerer i, betaler selskabsskat i det land, de opererer i
- PKA betaler PAL-skat til den danske stat
- PKA's medlemmer betaler indkomstskat af pensioner fra PKA

Skattepolitikken er en del af PKA's retningslinjer for ansvarlige investeringer.

Se, hvad PKA stemmer

Som aktionær i ca. 5.000 selskaber verden over bruger PKA sin stemmeret på selskabernes generalforsamlinger til at sætte ansvarlighed på dagsordenen og sikre selskabernes langsigtede værdiskabelse til gavn for medlemmernes pensioner. I 2017 lancerede PKA en ny digital stemmeplatform for at skabe større gennemsigtighed om det aktive ejerskab. Platformen giver overblik over, hvordan PKA stemmer på generalforsamlingerne hos de børsnoterede selskaber, som PKA investerer i.

Stemmeafgivelserne er funderet i PKA's retningslinjer for ansvarlige investeringer, Hermes' politik for aktivt ejerskab og en række internationale standarder herunder OECD's 'Principles of Corporate Governance' og ICGN's 'Global Corporate Governance Guidelines'.

Investerer i bæredygtig vækst

PKA gik i 2017 sammen med AP Møller Holding for at investere i infrastruktur i Afrika. For at styrke arbejdet med arbejdstagerrettigheder gik PKA også med i et nyt internationalt initiativ.

Mange afrikanske lande er inde i en positiv udvikling med stigende vækst og stadig stabile politiske systemer. For at understøtte den udvikling er der brug for markante investeringer. PKA ser gode investeringsmuligheder i udviklingslande, der kan skabe gode og stabile afkast til medlemmerne og bidrage til vækst og jobskabelse. Det er vigtigt, at denne type investeringer sker i partnerskab med fx selskaber, offentlige institutioner eller andre investorer, da det er med til at reducere risikoen ved at investere i udviklingslande.

I 2017 investerede PKA knap en mia. kr. i en fond, der skal bygge og drive infrastrukturprojekter i Afrika. Investeringen er indgået i partnerskab med A.P. Møller Holding og tre andre investorer. Fonden fokuserer på 10 afrikanske lande og vil bidrage til bæredygtig vækst og jobskabelse.

AP Møller Holding har indgående kendskab og mange års erfaring med at bygge og drive infrastrukturprojekter i Afrika, og partnerskabet er med til at sikre robustheden i PKA's investering og et godt afkast til medlemmernes pensioner.

Samlet er der investeret knap fire mia. kr. i fonden, der over de næste 10 år vil investere i 10-15 forskellige infrastrukturprojekter.

Øger investeringer i mikrolån

I 2017 øgede PKA investeringerne i mikrolånsfonde til 500 mio. kr. Fondene udlåner penge i udviklingslande til at starte egen virksomhed for. Størstedelen af låntagerne er kvinder, og fondene bidrager både til afskaffelse af ekstrem fattigdom og øget ligestilling mellem kønnene.

Samlet er PKA med til at låne penge til ca. 5,5 mio. mennesker i 14 udviklingslande.

Sikrer arbejdstagerrettigheder

Det er PKA's overbevisning, at selskaber, medarbejdere og investorer har fordel af at have ordentlige arbejds- og lønvilkår. Derfor arbejder PKA på, at selskaber får en bedre forståelse af, at investeringer i mennesker ved bl.a. ordentlige løn- og arbejdsvilkår bidrager til selskabets langsigtede værdiskabelse.

Det skaber mere produktive medarbejdere og gode langsigtede afkast til investorer. Samtidig får den enkelte og familien bedre levevilkår. I 2017 var PKA i dialog med 44 selskaber for at sætte fokus på løn- og arbejdsvilkår.

PKA's arbejde med arbejdstagerrettigheder tager udgangspunkt i FN's Global Compact principper og Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) konventioner, der bl.a. betoner retten til organisations- og foreningsfrihed, retten til at føre frie forhandlinger og retten til et sundt og sikkert arbejdsmiljø.

Workforce Disclosure Initiative

For at styrke indsatsen med arbejdstagerrettigheder har PKA tilsluttet sig Workforce Disclosure Initiative, som den britiske NGO, ShareAction, står bag. Initiativet skal skabe større åbenhed om selskabernes håndtering og integrering af arbejdstagerrettigheder og arbejdsvilkår. Formålet er at skabe en database over selskabernes arbejde med fx uddannelse, lønforskelle mellem køn, sikkerhed og sundhed. Informationer bruges både til at målrette dialogen med selskaber, der har udfordringer med arbejdsvilkår samt vurdere, hvilke selskaber der er de bedste langsigtede investeringer. Databasen er den første af sin slags i verden.

Klimafokus giver gode afkast

PKA's investeringer i havvindmølleparker gav 15,7% i afkast i 2017. Arbejdet med klimadagsordenen blev styrket yderligere ved at investere i verdens største havvindmøllepark og starte dialog med olie- og gassektoren.

Over hele verden er byer, regeringer og selskaber i gang med at investere i klimateknologi og at reducere det globale CO₂-tryk. Klimadagsordenen er også vigtig for PKA's medlemmer, delegerede og bestyrelser, der løbende diskuterer klimainitiativer, der forener gode afkast og bidrager til den grønne omstilling. PKA's klimastrategi arbejder i forlængelse af FN's verdensmål og klimaftalen fra Parisaftalen, og igen i 2017 viste PKA, at der er gode afkast i vedvarende energi. Eksempelvis er PKA's investeringer i havvindmølleparker med til at give grøn strøm til 2,2 mio. husstande og gav i 2017 et afkast på 15,7% til medlemmernes pensioner.

Verdens største havvindmøllepark

I 2017 investerede PKA tre mia. kr. i havvindmølleparken, Walney Extension, og har i alt investeret 12 mia. kr. i fem havvindmølleparker. Walney Extension bliver verdens største og opføres ud for den engelske kyst. Parken forventes at stå klar i anden halvdel af 2018 og levere grøn strøm til 500.000 husstande.

PKA har tidligere investeret 200 mio. kr. i Klimainvesteringsfonden, der er et samarbejde mellem private og offentlige aktører og fremmer dansk klimateknologi. I 2017 investerede fonden i en ny vindmøllepark i Gobiørkenen i Mongoliet, der vil spare 200.000 tons CO₂ årligt.

Samlet har PKA investeret 19 mia. kr. i klimaprojekter svarende til ca. 7% af formuen. Ambitionen er, at 10% af formuen skal være investeret i klimaprojekter i 2020 svarende til ca. 30 mia. kr.

Udfaser kul

Over de seneste år er aktiekurserne for selskaber med kulaktiviteter faldet markant sammenlignet med det øvrige aktiemarked. Derfor gik PKA ud af investeringerne i de første kulmineselskaber i 2015 ud fra økonomiske og klimamæssige hensyn og har siden været i dialog med en lang række selskaber, der har aktiviteter inden for kul. Målet med dialogen er, at selskaberne reducerer deres aktiviteter inden for kul og omstiller til mere klimavenlige energikilder. Der er typisk tale om mine-, forsynings- og energiselskaber.

PKA har indtil videre ekskluderet 70 selskaber, da de ikke vil reducere deres kulaktiviteter, mens PKA har beholdt investeringer i 37 selskaber. Disse selskaber har enten fremlagt en strategi for at omstille forretningen til mere klimavenlige energikilder eller er allerede i gang med omstillingen.

I 2018 beslutter PKA om de sidste 13 selskaber med kulaktiviteter enten skal beholdes som investeringer, ekskluderes eller på observationslisten for at holde øje med deres udvikling.

I dialog med olie og gas

I 2017 begyndte PKA dialog med 64 udvalgte olie- og gasselskaber for at undersøge, hvorvidt deres forretningsmodel er tilpasset et 2-graders scenarie i henhold til klimamålet i Parisaftalen. PKA undersøger, om selskaberne har det ledelsesmæssige fokus, og i hvor høj grad selskabernes investeringer er i overensstemmelse med Parisaftalen. I 2018 vurderer PKA de videre skridt i forhold til, om selskaberne fortsat er attraktive investeringer. Der bliver redet ud for strategien på generalforsamlingen i 2018.

Nye klimasamarbejder

Parisaftalen har en målsætning om en maksimal temperaturstigning på to grader frem mod år 2100. I det lys gik PKA sammen med fire andre globale investorer for at analysere 69 af verdens største olie- og gasselskaber. Analysen viste, at en stor del af selskabernes investeringer både er en økonomisk og klimamæssig dårlig forretning. PKA bruger analysen i dialogen med selskaber inden for fossile energikilder.

I 2017 gik PKA med i de internationale klimanetværk; Climate Action 100+, Make Power Clean og Energy Solutions. Gennem samarbejderne spiller PKA en aktiv rolle i bidrage til politiske klimaløsninger. PKA går bl.a. i dialog med verdens største CO₂-syndere for at reducere deres klimabelastning og arbejder for at fjerne statstilskud til kulkraftværker.

PKA har været medlem af den internationale klimaorganisation for investorer (IIGCC) siden 2010, og PKA's adm. direktør, Peter Damgaard Jensen, har været medlem af bestyrelsen siden 2013. I 2017 blev han udpeget til bestyrelsesformand for organisationen, der repræsenterer 150 investorer med tilsammen 156 billioner kr. under forvaltning. Organisationens rolle i den globale klimadebat, hvor Peter Damgaard Jensen eksempelvis var til COP23 i Bonn for at diskutere klimafinansiering og offentlige-private partnerskaber med internationale toppolitikere og virksomheder.

Ejendomme bidrager til grøn omstilling

PKA er i gang med at skære næsten to tredjedele af det gennemsnitlige energiforbrug hos ejendomsinvesteringerne. Det er både godt for klimaet og fremtidssikrer afkastet til medlemmerne.

I 2017 blev EU's klimaministre og Europaparlamentet enige om nye reduktionsmål for CO₂-udledningen i såkaldte non-ETS sektorer (bygninger, transport og landbrug). Frem mod 2030 skal Danmark reducere CO₂ med 39% i forhold til 2005-niveau.

PKA er allerede i gang med at reducere CO₂-udledningen for sine danske ejendomme og bidrage til politiske målsætninger. Fra 2008 til 2017 har PKA sænket den gennemsnitlige CO₂-udledning med godt 50%. I 2020 vil PKA have sænket CO₂-udledningen med næsten 66% i forhold til 2008. Det svarer til, at ejendommene går fra en gennemsnitlig energimærkning D til B i 2020.

Klimastrategien for ejendomme er både med til at fremtidssikre værdien af ejendomme og bidrager til Danmarks ambitioner om at være fossilfri i år 2050.

Energiløft i eksisterende ejendomme

For at komme i mål med klimastrategien bygger PKA nye ejendomme efter den højst mulige energistandard og energirenoverer eksisterende ejendomme.

I 2017 havde PKA fokus på at energieffektivisere boliger med energimærker E, F og G. Eksempelvis har PKA reduceret energiforbruget med ca. 66% i en boligejendom fra 1937. Nyt tag, installation af nye vinduer og efterisolering af facaden har løftet energimærkningen fra F til C.

Ejendommen indgår i PKA's klimapartnerskab med Københavns Kommune, Energispring, der skal sikre et CO₂-neutalt København i 2025. Ejendommen skal inspirere andre investorer og vise, at energirenovering er vejen til robuste afkast.

Ligeledes er PKA i gang med at reducere klimabelastningen hos erhvervsjendommene. Eksempelvis er en ældre kontorejendom ved at blive energirenoveret, og det vil skære ca. 70% af CO₂-belastningen. Ejendommen er med i et pilotprojekt, der skal bane vejen for, at eksisterende erhvervsjendomme bliver mere bæredygtige.

Investeret i flere svanemærkede boliger

I 2016 investerede PKA i Danmarks første svanemærkede boliger i Hillerød, som der var stor efterspørgsel på. I 2017 investerede PKA derfor yderligere 225 mio. kr. i 115 nye svanemærkede boliger i Rødovre og Hillerød. Boligerne har et lavt energiforbrug, sundt indeklima og fokus på bæredygtighed i hele ejendommens levetid. Alle materialer lever op til skrappe krav til miljø- og sundhedsskadelige stoffer, der sikrer et sundt indeklima.

Den store interesse for de første svanemærkede boliger afspejler det stigende fokus på bæredygtighed og sundhed. Derfor er det attraktivt at opføre flere svanemærkede boliger, idet de både giver et godt afkast til medlemmernes pensioner og bidrager til øget bæredygtighed.

I alt har PKA investeret 335 mio. kr. i 157 svanemærkede boliger.

Ambitioner 2018

PKA vil fortsat investere i vedvarende energi og påvirke energiselskaber i en grønnere retning i 2018. Derudover går PKA i gang med et nyt internationalt skatteinitiativ.

I dialog med olie- og gassektoren

I 2017 startede PKA dialog med 64 udvalgte olie- og gasselskaber for at undersøge, hvorvidt deres forretningsmodel er tilpasset et 2-graders scenarie i henhold til klimamålet i Parisaftalen. PKA undersøger, om selskaberne har det ledelsesmæssige fokus, og i hvor høj grad selskabernes investeringer er i overensstemmelse med Parisaftalen. I 2018 vil PKA beslutte de videre skridt over for selskaberne, og om de fortsat er attraktive investeringer.

Udfaser kul

Ud fra økonomiske og klimamæssige hensyn er PKA i dialog med selskaber med kulaktiviteter. Målet med dialogen er, at selskaberne reducerer deres aktiviteter inden for kul og omstiller til mere klimavenlige energikilder. I 2018 beslutter PKA om de sidste 13 selskaber enten skal beholdes som investeringer, ekskluderes eller på observationslisten for at holde øje med deres udvikling.

Nyt skatteinitiativ

Som eneste danske investor er PKA med i et skatteinitiativ i samarbejde med den FN-støttede organisation PRI (Principles for Responsible Investments) og en række globale investorer. Der startes dialog med en række selskaber om deres

skattepolitikker for bl.a. at diskutere udarbejdelsen af en skattepolitik, rapportering om skat samt skat-terelaterede risici, der kan påvirke selskabernes langsigtede værdiskabelse. Fokus vil være på teknologiselskaber og pharmaindustrien.

Klimavenlige ejendomme

PKA er i gang med at reducere den gennemsnitlige CO₂-påvirkningen fra danske ejendomsinvesteringer med næsten to tredjedele frem mod 2020 ved at bygge efter højeste klimastandarder og energirenovere eksisterende ejendomme. I 2018 har PKA fokus på at klimaforbedre ejendomme med energimærker D og C.

Øger klimainvesteringer

PKA vil fortsat investere i klimaprojekter, der både giver gode afkast og understøtter klimamålene i Parisaftalen. Ambitionen er at have klimainvesteringer svarende til 10% af formuen i 2020 svarende til ca. 30 mia. kr. I dag har PKA investeret 19 mia. kr. i klimaprojekter.

Udbrede partnerskaber

Investorer spiller en nøglerolle i at komme i mål med både Parisaftalen og FN's verdensmål. PKA er med i en række netværk, der påvirker den politiske dagsorden og skaber flere bæredygtige investeringsmuligheder. PKA har fokus på at investere i partnerskaber med offentlige og private aktører, da det er med til at reducere finansiel og politisk risiko og gøre det muligt at investere i udviklingslande.